

LEREN MET GOESTING,

Ook voor kinderen met leerproblemen!

Datum en plaats

Dinsdag 7 februari 2017 – UGent campus FPPW - Dunantlaan 2 (Gent)

Doelgroep

- Leraren, leerlingenbegeleiders en graadcoördinatoren
- CLB-medewerkers en pedagogisch begeleiders
- Studenten in opleiding
- Hulpverleners die te maken krijgen met leerproblemen en die zich in deze problematiek verdiepen
- Andere geïnteresseerden zijn uiteraard ook van harte welkom

Programma

9.15 u Onthaal met koffie

10.00u Welkom/ uitreiking van de prijs van het netwerk leerproblemen

10.30u Keynote: Toetsen, standaardisatie en redelijke aanpassingen (*Prof. Em. Wied Ruijsenaars*)

11.20u Workshops

1. GraphoGame: Serious gaming als interventie maar ook als diagnostisch instrument bij vroege leesproblemen (prof. Wim Tops, Toivo Glatz & Ben Maassen)
2. Co & co samen voor de klas: een meerwaarde? (Annemie Jennes)
3. Expliciete Directe instructie (EDI) (Pedagogische Begeleidingsdienst OVSG)
4. UDL of universeel ontwerp voor leren: wat als elk kind anders leert? (Mieke Meirsschaut)

12.40 u Walking lunch (*met bezoek aan posterbeurs en praktijkmarkt*)

14.00u Workshops:

5. Lezergame (Martine Ceyssens)
6. Effectief onderwijs in begrijpend lezen anno 2017: UDL, maar ook maatwerk... (Christel Van Vreckem)
7. Prodia@work (PRODIA-team)
8. Fase 0 van de interventie, de psycho-educatie: inhouden, werkvormen en effectiviteit (prof. Dieter Baeyens)

15.20u Keynote: Sociaal emotionele ontwikkeling / leerkracht-leerling interactie (*Prof. Karine Verschueren*)

16u10 Afsluiting

INHOUD WORKSHOPS

1. **GraphoGame: Serious gaming als interventie maar ook als diagnostisch instrument bij vroege leesproblemen**

(Wim Tops, Toivo Glatz & Ben Maassen, Rijksuniversiteit Groningen)

Het aanvankelijk lezen bij kinderen verloopt heel divers, maar het leesonderwijs is nog sterk gestandaardiseerd. Serious gaming is een technologisch hulpmiddel dat een krachtige, flexibele en adaptieve leeromgeving kan bieden en daarmee een geïndividualiseerde en dynamische interventie van vroege leesproblemen. Aan de RUG werd een Nederlandstalige versie van het succesvolle spel GraphoGame gecreëerd. Het spel is gebaseerd op principes van game-based learning (aantrekkelijk én leerzaam) en bedoeld voor kinderen in het eerste leerjaar die beginnen met leren lezen. Er werd een pilootstudie uitgevoerd naar de effectiviteit van het spel zowel in Nederland als in België.

2. **“Co & co samen voor de klas: een meerwaarde?”**

(Annemie Jennes)

In de media horen we meer en meer positieve geluiden over co-teaching: twee leerkrachten samen voor de klas. Maar wat houdt dit concreet in? Hoe doe je dat: met twee voor een klas staan? In deze werkgroep bespreken we verschillende modellen van co-teaching, gebaseerd op het werk van Dian Fluijt, en staan we stil bij noodzakelijke randvoorwaarden, succesfactoren en valkuilen. Ook delen we ervaringen van het pre-waiborgproject waarin voor een “inclusieve vorm” van co-teaching werd gekozen: een leerkracht van het gewoon basisonderwijs en een leerkracht of paramedicus van het buitengewoon basisonderwijs waren samen verantwoordelijk voor een klasgroep. Ook benieuwd wat er in de koffer van Co & Co zit?

3. **Expliciete Directe instructie (EDI):**

(Pedagogische BegeleidingsDienst (PBD) OVSG):

Instructie is het krachtigste instrument van de leraar. Toch is het niet vaak onderwerp van gesprek. In deze workshop zoomen we in op EDI of Expliciete Directe Instructie. Deze aanpak verhoogt de leseffectiviteit en zorgt voor succeservaringen en betere leerprestaties bij alle leerlingen.

4. **UDL of universeel ontwerp voor leren: wat als elk kind anders leert?**

(Mieke Meirsschaut)

Leerkrachten proberen hun leermaterialen en lessen zorgzaam af te stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van elk individueel kind. Wat als steeds meer kinderen aanpassingen nodig hebben? Kan je redelijke aanpassingen zo ontwerpen dat ze niet één, maar meerdere leerlingen ten goede komen? In deze sessie maken we werk van Universal Design for Learning (UDL). We zoeken uit hoe we leermaterialen, lessen en de bredere klas- en schoolwerking universeler kunnen ontwerpen.

5. **Lezergame**

(Martine Ceyskens)

Wat doe je met kinderen die vastlopen in het aanvankelijk leesproces?

Het begint vaak al met de automatisatie van de letterkennis of de auditieve synthese. Nadien lukken de clusterwoorden niet of hebben ze moeite met meerlettergrepige woorden wat leidt tot heel wat frustraties.

Daarom is het belangrijk dat kinderen de kans krijgen om te automatiseren. Concreet betekent dit dat er voldoende materiaal voorhanden moet zijn op elk niveau en dat de tussenstappen klein genoeg moeten zijn. Met dit in het achterhoofd werd Lezergame ontwikkeld. Deze gestructureerde methode is opgebouwd uit 3 trajecten (letterniveau/ éénlettergrepige woorden/meerlettergrepige woorden) waarbij elk traject bestaat uit een app, leesblaadjes en leesboekjes.

De bedoeling van deze sessie is om te kijken welke voorwaarden belangrijk zijn om tot lezen te komen en hoe je dit toepast in de klaspraktijk of in een therapeutische setting adhv Lezergame. Via één of

meerdere casussen krijg je ook de kans om gericht te leren kijken op welk niveau het kind uitvalt en hoe je hier best een begeleidingsplan aan koppelt...

6. Effectief onderwijs in begrijpend lezen anno 2017: UDL, maar ook maatwerk...

(Christel Van Vreckem)

Een gelezen tekst begrijpen is één van de meest complexe vaardigheden. Er zijn dan ook heel wat kinderen die het moeilijk hebben met begrijpend lezen. Dit blijkt ook uit de volgende cijfers: 9% van de kinderen uit de lagere school behaalt volgens de Peiling 'lezen en luisteren' (2013) de eindtermen niet. Deze kinderen hebben vooral problemen met het leggen van verbanden.

In deze sessie staan we stil bij wat goed begrijpend leesonderwijs is voor alle kinderen. De leerkracht kiest de juiste vragen en opdrachten en geeft de juiste instructies en feedback op maat van de kinderen. We formuleren en bespreken vragen bij een tekst en geven voorbeelden van goede instructies en feedback. We werken daarnaast met 1 of meerdere korte casussen om het belang van maatwerk te illustreren, naast de UDL-principes.

7. Prodia@work

(Prodia-team)

Het project 'Protocollering van diagnostiek' ontwikkelt handelingsgerichte diagnostische protocollen voor alle CLB-teams, leerkrachten, zorgteams, cellen leerlingenbegeleiding in Vlaanderen en Brussel. Aan de hand van de website www.prodiagnostiek.be lichten we kort het project toe. Daarna nemen we jullie mee in het protocol Lees- en spellingproblemen & dyslexie en het protocol Wiskundeproblemen & dyscalculie.

8. Fase 0 van de interventie, de psycho-educatie: inhouden, werkvormen en effectiviteit

(Dieter Baeyens)

Diverse (inter)nationale richtlijnen schrijven psycho-educatie voor als noodzakelijk beginpunt in de behandeling van leer- en gedragsproblemen. Hoewel dit (intuïtief) een logische aanname lijkt, gebeurde er tot op heden relatief weinig onderzoek naar de effectiviteit van inhouden en werkvormen van psycho-educatie binnen één en dezelfde problematiek. In deze workshop brengen we de beschikbare evidentie over psycho-educatie bij diverse leer- en gedragsproblemen samen en beantwoorden hiermee onder andere volgende vragen: Welke inhouden (bv. prognose, interventiemogelijkheden) moeten aan bod komen opdat psycho-educatie zijn effect niet zou missen? Wordt psycho-educatie best in groep of individueel aangeboden? Op welke personen in de context van het kind richt psycho-educatie zich bij voorkeur? Volstaat een eenmalige psycho-educatiesessie? Deelnemers aan de workshop worden aangezet om deze inzichten toe te passen op hun eigen hulpverleningsactiviteiten.

OMSCHRIJVING VAN DE SPREKERS:

Wied Ruijsenaars is honorair Hoogleraar Orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voordien was hij verbonden aan de Universiteit Leiden, de Katholieke Universiteit Leuven en de Radboud Universiteit (Nijmegen). Hij was o.a. voorzitter van de Commissie Dyslexie van de Gezondheidsraad (NL), de Stichting Dyslexie Nederland en de Stichting Leerproblemen (VL). Hij publiceert over dyslexie, dyscalculie, diagnostiek, behandeling en theoretische orthopedagogiek.

Karine Verschueren is gewoon hogleraar gewoon hogleraar aan de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KULeuven. Ze is coördinator van schoolpsychologie en ontwikkelingspsychologie van kind en adolescent.

Wim Tops is universitair docent en als neurolinguïst verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen waar hij lesgeeft over en onderzoek doet naar dyslexie. Hij werkt als psycholoog en gedragstherapeut in een multidisciplinair centrum voor kinderen met leer- en ontwikkelingsstoornissen.

Annemie Jennes is stafmedewerker aan de Dienst Lerenden van het Katholiek Onderwijs Vlaanderen. De hoofdfocus van haar opdracht ligt in de ontwikkeling van meer inclusief onderwijs. Verder is ze Lid van EASPD, European Association of Service Providers for People with Disabilities, co-chair Standing Committee on Education. Voorheen was ze 17 jaar werkzaam op het Vlaamse Verbond van het Katholiek Buitengewoon Onderwijs als stafmedewerker, nascholingscoördinator en lid van het directieteam.

Mieke Meirsschaut (ODC Leer+) studeerde orthopedagogie. In een doctoraatsonderzoek onderzocht zij de moeder-kindinteractie bij jonge kinderen met autisme (UGent, 2010). Ze doet al een aantal jaren praktijkgericht onderzoek aan de Arteveldehogeschool. De rode draad is leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften én wat leerkrachten nodig hebben om daar zo goed mogelijk op in te spelen. Op woensdagavond geeft ze les aan gemotiveerde bachelor-na-bachelorstudenten (Buitengewoon onderwijs, Zorgverbreding en remediërend leren en Schoolontwikkeling). Hun vragen en zorgen over leerlingen die 'redelijke aanpassingen' nodig hebben zetten aan tot nadenken... en tot nieuw onderzoek.

Pedagogische Begeleidingsdienst OVSG: OVSG vzw, de Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten, ondersteunt steden en gemeenten bij het organiseren van democratisch, kwaliteitsvol en zorgzaam onderwijs. De pedagogische begeleidingsdienst (PBD) helpt scholen en teams om hun pedagogisch project te realiseren en kwaliteitsvol onderwijs uit te bouwen. Ook voor het werken aan de kwaliteitszorg van de school zelf bieden zij begeleiding. De school, het centrum of de academie kan bij de pedagogische begeleiding terecht voor alle pedagogisch-didactische vragen en innovaties.

Martine Ceyssens is lector aan de UCLL (bachelor Buitengewoon Onderwijs) en daarnaast ook werkzaam als logopediste waar ze vooral werkt met kinderen en jongeren met leerproblemen. Vanuit de ervaringen die ze hier opdoet, ontwikkelt ze boeken en materialen waarmee ouders, leerkrachten en therapeuten aan de slag kunnen gaan. Zo ontstond o.a. *'Mijn kind heeft dyslexie'* en nu recent *'Lezergame'*.

Christel van Vreckem is lector aan de opleiding Logopedie en Audiologie, afstudeerrichting Logopedie van de Arteveldehogeschool. Ze geeft les over de ontwikkeling van lees- en spellingvaardigheden en over de diagnostiek en de behandeling van lees- en spellingproblemen. Ze doet al een aantal jaren praktijkgericht onderzoek aan de Arteveldehogeschool over voorbereidende lees- en spellingvaardigheden, spelling en begrijpend lezen. Ze is hoofdpromotor van het onderzoeks- en dienstverleningscentrum ODC LEER+ van de Arteveldehogeschool. Ze is ook lid van de Associatieonderzoekplatform 'typisch en atypisch leren' van de associatie UGent.

Prodia: Het project protocollering diagnostiek is een netoverstijgend project van CLB en onderwijs. Prodia streeft naar een meer gestandaardiseerde en kwalitatieve leerlingenbegeleiding binnen een continuüm van zorg. Daarbij vormen enerzijds de ontwikkeling van handelingsgerichte diagnostische protocollen en anderzijds de ondersteuning van CLB-implementatie van de protocollen de twee hoofddoelstellingen van het project

Dieter Baeyens is als hoofddocent verbonden aan de Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek van KU Leuven. In zijn onderwijs, onderzoek en klinisch werk ligt de focus op interventies in hulpverlening en onderwijs bij (jongvolwassenen met) ADHD en ASS. Tevens is hij coördinator van de sectie “Special Educational Needs” van European Association of Research on Learning and Instruction (EARLI).